
STICHTING OUD LIMMEN

Dien melkerij, en korenteelt, en Vlascherij kan streelen,
Zal't boomrijk LIMMEN zekerlijk in zijnen lof doen deelen;
Dat dorpjen (door de kunst dus duidlijk afgemaald,)
Is voor zijn vrijheidsmin door ALVA wreed betaald.

JAARGANG NO. 9 1995

*Wij lezen het verleden
bij het licht van het heden
En de vormen veranderen
al naar de schaduwen vallen,
of al naar het gezichtspunt verandert*

James Anthony Froude

Drukwerk: Drukkerij v/d Boogaard
Typen en redactie: Kees Droog

Inhoud:	blz.
VOORWOORD	3 De redactie
HET V.O.C. SCHIP "LIMMEN"	4 Piet van der Steen
LIMMER CONTOUREN De Hofstede Dampegeest.....	17 Kees Drujven
100 JAAR GELEDEN	26 Kees Droog
HET PAARDJEPADJE	28 Piet Buur
LIMMEN, 50 JAAR GELEDEN	36 Kees Droog
ACTIVITEITEN VAN DE STICHTING "OUD-LIMMEN" IN 1994.....	42 Kees Droog

VOORWOORD

Geachte Donateur,

Dit jaar mogen we ons weer gelukkig prijzen met een bijdrage van Piet Buur. Piet is reeds een bekende in het jaarboekje. Hij vergast ons op koddige of spannende voorvallen uit zijn jeugd aan de Westerszij. Verder hebben we dit jaar voor u: De wederwaardigheden van het V.O.C, schip "Limmen", feiten uit de geschiedenis van het huis Damppegheest en de ambachtsheerlijkheid Limmen. Daarnaast hebben we nog verschillende oude nieuwtjes. We besluiten met, uiteraard, herinneringen aan de grote gebeurtenissen die 50 jaar geleden over ons land spoelden: het laatste oorlogsjaar en de bevrijding. Dat doen we maar heel summier; we bewaren ons kruit voor het feitelijke jubileum.

Volgend jaar bereiken wij een mijlpaal: 10 jaar Stichting "Oud Limmen" en 10 jaarboekjes. We hopen dan extra goed voor de dag te kunnen komen, bv. met extra publicaties. Daarover wordt u dan nader geïnformeerd via "Rond de Limmer Toren". Maar tegelijk hebben we minder goed nieuws: de kosten zijn in de afgelopen jaren langzaamaan gestegen. Het betreft dan vooral de kosten van het boekje en van het archeologische onderzoek. We hebben de minimumbijdrage heel lang kunnen handhaven op het peil van 1986, maar nu is de rek eruit. We willen u dan ook om een hogere bijdrage vragen, nl. minimaal f 15 (plus f 2,50 porto kosten voor mensen buiten Limmen).

We wensen u veel leesplezier.

HET V.O.C. SCHIP "LIMMEN"

In Australië, op 14 graden zuiderbreedte en 137 gr. oosterlengte, ligt de "Limmenbight" (Limmenbocht). Op de Limmenbight mondt de "Limmenbighriver" uit.

Die aardrijkskundige benaming zo ver van huis wekt de nieuwsgierigheid op van Limmers; Immers, nergens op aarde is nog een plaats met de naam Limmen. Het zou dus met ons dorp te maken moeten hebben.

Wel is ons bekend dat er een schip is geweest dat de naam "Limmen" droeg, maar op zich was dat niet zo bijzonder. In de tijd van de Vereenigde Oostindische Compagnie, de VOC, voeren er schepen met de namen van andere steden en dorpen. Ook de ons omringende dorpen waren vertegenwoordigd zoals Akersloot, Heemskerk en Castricum.

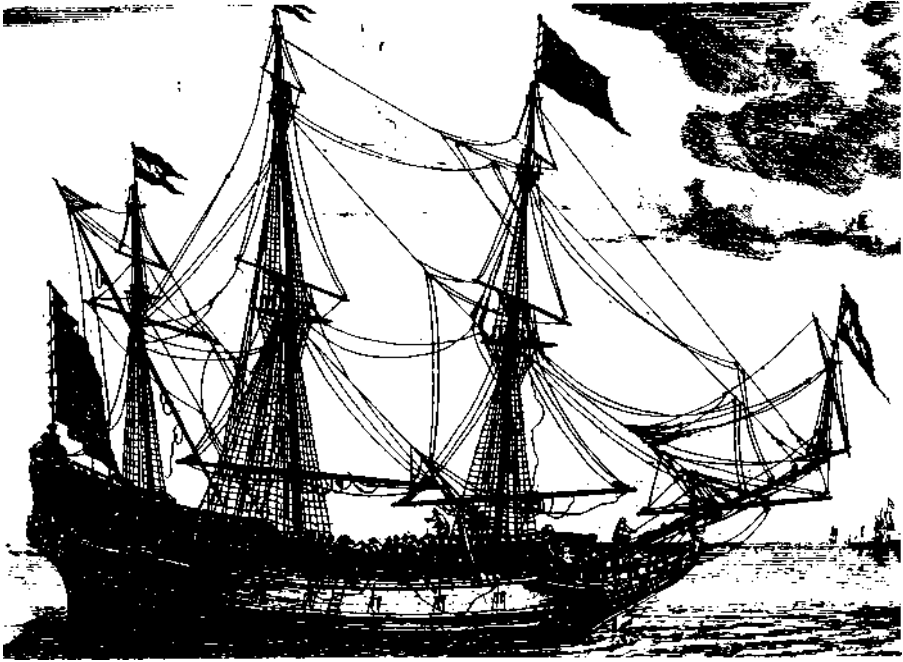
Ook was bij ons bekend dat bewoners van Damppegheest aandelen VOC en VWC bezaten en pakhuizen in Amsterdam, zoals het pakhuis "Limmen", "De Uzerenwaereld" en "Het Gevoel". Op een inventarislijst bij een testament van Francois de Meijin 1795 komen deze zaken voor, maar daarmee is nog geen verbinding gelegd met de plaatsnamen in Australië. Er zat niets anders op dan maar eens op onderzoek uit te gaan en een uitstapje naar het verleden te make. Gaarne nodig ik U uit om mij bij dit uitstapje te vergezellen; als u dat wilt gaan wij terug naar de 17^e eeuw: onze "Gouden Eeuw".

Het was een hectische tijd en in de steden waar de VOC schepen bouwde was volop welvaart.

Amsterdam was de belangrijkste "Kamer" van de VOC en geloof maar dat daar geld verdiend werd. Van heinde en verre kwamen mensen naar Amsterdam om er in de scheepsbouw of de toelevering te werken, of om aan te monstere op een van de honderden schepen die de compagnie al op zee had.

In 1639 liep het schip de "Limmen" van stapel in Amsterdam. Het was bestemd voor de vaart naar Azië met eerste bestemming Batavia.

De VOC had vaste voet in Indië weten te verwerven en het was juist in die dagen dat men beetje bij beetje steeds verder zuid- en oostwaarts aan het uitbreiden was. De "Limmen" zou worden ingezet voor ontdekkingsreizen in Azië Het is goed eerst eens te kijken wat voor schip de "Limmen" eigenlijk wel geweest is. Hier volgt dan een korte beschrijving van het schip: het was een Pinnaas (soms lees je Pinas), met drie masten, een platte spiegel, twee doorlopende dekken en 30 stukken geschut.

Een Pinas

Er waren 45 zeelieden aan boord en 11 soldaten. Die soldaten waren soms wel nuttig om te voorkomen dat het schip in vijandelijke handen zou vallen. Vijanden waren er genoeg in die dagen. Behalve de Engelsen, waar nogal eens een robbertje mee te vechten viel, voelden ook de Portugezen en Spanjaarden geen warme vriendschap voor de Hollanders. Geen wonder, want ook toen gold: "Hoe méér varkens, hoe dunner de spoeling". De reders en handelaren van het Iberische schiereiland hadden nu juist zo'n goed stekkie gevestigd in Azië, na hun grote successen die zij al eerder in het Amerikaanse werelddeel hadden behaald. Eigenlijk waren zij heer en meester op de verre continenten en daar hadden zij geen pottenkijkers bij nodig. Hun gunstige ligging direct aan de Atlantische Oceaan had ze natuurlijk een grote voorsprong verschaft op de Hollanders, die eerst na heel veel moeizaam manoeuvreren het ruime sop konden bereiken. Want stel je maar eens voor hoe dat ging. De dwarsgetuigde schepen konden niet dicht aan de wind varen en dus was via de Zeeuwse wateren de Noordzee op en door het Nauw van Calais naar de Oceaan zeilen een hachelijke onderneming.

Het werd wel gedaan door de "Kamer" Middelburg, maar alleen in bepaalde jaargetijden, zoals in het voorjaar, wanneer de wind vrij vast in het Noord-oosten zit. Maar dat zoiets nogal eens verkeerd afliep weten wij aan de scheepswrakken bij de Engelse kust. Veelal ging men van Amsterdam uit het IJ op en dan via de Zuiderzee naar Texel. Op de rede van Texel nam men water aan boord en wachtte tot de wind gunstig was. Dan gingen de zeilen op en voer men in Noord-westelijke richting, om Schotland heen, tussen de Orkneys en de Shetland-eilanden door.

Ze moesten ruim genoeg de Oceaan op om de bocht van Guinee in Afrika veilig te kunnen passeren, daarna ging men op Kaap de Goede Hoop af waar 'ververst' werd. De reis werd daarna in Oostelijke richting voortgezet tot nabij de Australische kust de lengte van de Straat van Soenda was bereikt. Dan verlegde men de koers Noord op weg naar Batavia. Zo'n reisje duurde doorgaans 8 a 9 maanden.

Om met gebruikmaking van deze schepen en weinig instrumenten naar de andere kant van de wereld te varen, vereiste gedegen vakmanschap. Geen wonder dat zeelui al jong moesten beginnen met varen om lang genoeg bij de 'oude rotten' in de leer te kunnen lopen.

ABEL TASMAN; Van eenvoudige dorpsjongen tot Admiraal

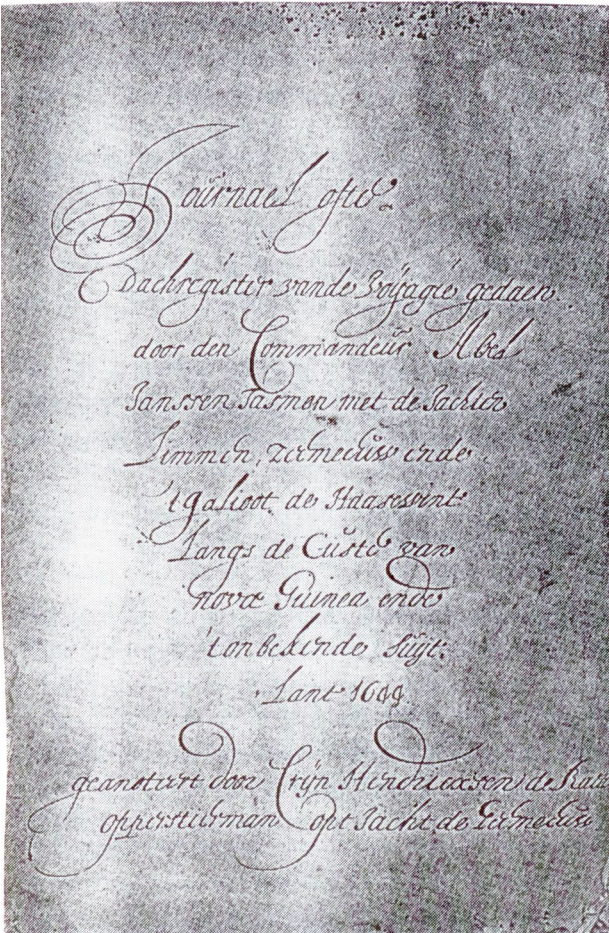
Een van die jongens die al vroeg in de leer ging was Abel Tasman. Hij werd geboren in Lutjegast, een dorpje in Groningen, in 1602. Voor de meeste jongelui in de 17^e eeuw was er op het platteland een zeer beperkte beroepskeuze mogelijkheid. Het dorpsleven had zo zijn vaste ritme en je kon kiezen tussen een ambacht, zoals smid of timmerman, of je werd binnenvaartschipper of boerenknecht. Dat zal Abel te eentonig hebben gevonden; hij was daar kennelijk niet tevreden mee. De geruchten over het succes van de VOC drongen heel Europa door en in Lutjegast heeft dat Abel Tasman doen besluiten het er eens op te wagen.

Van zijn leven in Lutjegast is feitelijk niets bekend, maar hij duikt op in Amsterdam als varensgezel en trouwt daar in 1631 met Jannetje Taers uit Amsterdam. Zij zijn dan woonachtig in de Teer-ketelsteeg. Te oordelen naar de straatnaam zal hij toen nog niet veel status hebben bezeten.

Dat een eenvoudige dorpsjongen het tot vlootvoogd kon brengen was in die dagen opmerkelijk. Zoiets kon alleen bij de VOC. In andere Europese zeevarende landen was dan welhaast onbestaanbaar. Uitsluitend mannen van adel, of in ieder geval van zeer vooraanstaande gegoede familie, kwamen voor hoge posten in aanmerking.

Bij de VOC begrepen ze - zakelijk als ze waren - dat hoge afkomst geen garantie voor goed zeemanschap behoeft in te houden. Zij keken naar kwaliteit en als een jongen talent bezat kreeg hij de kans om te groeien naar de hoogste rangen; zijn afkomst was niet van belang.

Dat Tasman in Azië werd belast met ontdekkingsreizen duidt er op dat hij een bekwaam zeeman moet zijn geweest. Een belangrijke eigenschap voor een schipper in de zeilvaart van de 16^e en 17^e eeuw was het door-en-door kennen van je schip. Vooral in onbekend gebied was het noodzakelijk dat hij haarfijn kon aanvoelen wat hij kon wagen en wat niet. Hij moest iets

aandurven, maar niet roekeloos zijn. Schip en bemanning had hij in zijn hand; van hem hing vaak het wel en wee af; zijn bevel was onherroepelijk. 'Iets aandurven' en 'niet roekeloos zijn' liggen soms heel dicht bij elkaar en het kiezen tussen die twee opties moest soms bliksemsnel gebeuren. Alleen de beste zeelui gokten steeds goed. Ook moest hij goed op de hoogte zijn van klimatologische omstandigheden op de verschillende breedtegraden in de wisselende jaargetijden. Afhankelijk van weer en wind als hij was, moest hij de heersende winden in die jaargetijden kennen en beducht zijn voor de jaarlijks terugkerende stormen.

Kaft van een reisjournaal van Tasmans reis van 1644. Het journaal zelf ontbreekt.

Reeds in het jaar 1639 werd Tasman er op uitgestuurd om ontdekkingsreizen te maken ten oosten van Japan. Voor ons is in dit verhaal echter vooral de reis van 1644 van belang, maar toch wil ik ook iets zeggen over de daaraan voorafgegane reis van 1642-43, omdat die de sfeer van die tijd zo prachtig uitbeeldt.

Maar daarover later; nu eerst iets over Tasmans opdrachtgevers:

DE LOFFELIJCKE COMPAGNIE

De Vereenigde Oostindische Compagnie, kortweg VOC, was in de 17de en 18de eeuw Hollands Glorie. Het was de eerste grote handelonderneming ter wereld en er werden door sommigen duizelingwekkende winsten gemaakt. Het waren dan ook de dagen van de 'tulpomanie' en één tulpebol van Sempre Augustus kon toen meer dan vijfduizend gulden opbrengen. Voor sommigen waren het de dagen van slapend rijk worden.

De VOC werd opgericht in 1602, maar er waren toen al zgn.

vóórcompagnieën. In 1595 voer Cornelis Houtman van de "Compagnie van Verre", met vier schepen uit en kwam behouden en beladen terug.

Jacob van Neck volgde in 1598 met 8 schepen en hij kreeg in datzelfde jaar nog een aantal compagnieën achter zich aan, kortom: ze stortten zich als bijen op de honing en dat leidde tot concurrentiestrijd.

Al spoedig begon men te beseffen dat concurrentie tot winstverlies leidt en dat het beter zou zijn om eens te gaan nadenken.

Men overlegde met elkaar over samenwerking tussen de verschillende compagnieën, maar dat verliep aanvankelijk nogal moeizaam. Vooral de Zeeuwen waren argwanend, zij vreesden een overmacht van Amsterdam en niet geheel ten onrechte. Amsterdam was veruit de sterkste, maar Zeeland was een goede tweede en die wilde niet alles uit handen geven. Johan van Oldebarnevelt en later ook prins Maurits, bemoeiden zich er mee en wisten uiteindelijk de koppen in één zak te krijgen.

Zo werd op 20 maart 1602 "Het Octroy opte vereenige der Compagnieën" gearresteerd. Het werden 6 kamers, t.w.: Amsterdam, Middelburg, Rotterdam, Delft, Hoorn en Enkhuizen. De 'bewindhebbers' kwamen met 20 uit Amsterdam, Zeeland had er 12, de anderen elk 7. Het centrale beleid werd gevoerd door gekozen afgevaardigden, de zgn. "Heren Zeventien". Dat waren er 8 uit Amsterdam, 4 uit Zeeland en van de kleintjes elk 1. Het 17^e lid werd bij toerbeurt gekozen door Zeeland en de kleintjes. Dat was een compromis om te voorkomen dat Amsterdam de overmacht zou krijgen.

Toen in latere jaren de benoemingen bij de Staten van Holland - en daarna, na de overdracht van de bevoegdheid, bij de burgemeesters - berustte bleek de

grootste macht toch bij Amsterdam te liggen. De financiering werd nu ook anders geregeld. Bij de voorcompagnieën werden gelden beschikbaar gesteld door participanten, voor één reis. Na de reis werden kosten en baten gewogen en de winstopbrengst (waar ook het schip toe behoorde) werd naar rato aan de aandeelhouders - of participanten - uitbetaald. Er werd niets gereserveerd; alles begon weer van voor af aan.

Na 1602 werd kapitaal verstrekt door aandeelhouders voor een periode van 10 jaar. Er werd dividend uitgekeerd en ook dat bleek aantrekkelijk. In het jaar 1602 brachten aandeelhouders voor de kamer Amsterdam reeds 1,7 miljoen gulden op, voor de vloot van 6 schepen.

In die eerste jaren van de VOC werden soms winsten gemaakt van zo'n 400%. Geen wonder dat men graag wilde meedoen. Al werd de winst in latere jaren minder, vaak kregen de aandeelhouders toch nog wel een paar honderd procent winst op hun ingelegd kapitaal.

Ging het dan allemaal zo gemakkelijk, daar in dat verre Azië, vraag je je af? Nou nee, zo eenvoudig ging het toch niet. Er was een flink portie brutaliteit voor nodig om aan de zo begeerde spullen te komen.

Vooropgezet zij gezegd dat de Heren Zeventien, de hoofdbazen van de compagnie, verordeneerden dat de schepelingen en de met hen mee varende handelsagenten, zich tegenover de bevolking in de door hen bezochte landen, beleefd en eerlijk moesten gedragen. Het ging er om handel te drijven met die mensen en correct gedrag zou het vertrouwen wekken, zo redeneerden zij.

Dat was een prijzenswaardig streven, maar zij maakten de fout om aan de kapitein volmacht te geven voor militaire acties in geval hij dat in het belang van de compagnie nodig achtte, en naar eigen goeddenken. Ook toen was nl. het leven sterker dan de leer en vaak werd het, in het belang van de compagnie: niet goedschiks, dan maar kwaadschiks....

Dreef men aanvankelijk alleen maar handel met de bevolking in de Archipel, later begon men handelsposten te vestigen en langzaam maar zeker werden dat forten. De bestuurders van de forten breidden hun invloed uit en bevochten andere indringers; de inheemse bevolking eveneens, indien die het niet eens was met hun bemoeizucht. Al snel werden er gouverneurs aangesteld en zo werden de eilanden van handelspartner koloniën. De eerste gouverneur op Java was Jan Pieterszoon Coen. Van 1619 tot 1623 duurde zijn bewind. Hij werd opgevolgd door Pieter de Carpentier, waar de Gulf of Carpentaria in Australië naar is genoemd.

In dat gebied vind je ook de namen terug van andere gouverneurs uit die periode, zoals Antonio van Diemen en Cornelis van der Lijn.

Nu waren er vooral op de Banda-eilanden specerijen te koop die je nergens anders vond. Daar kweekte de bevolking nootmuskaat en foelie en daar zat handel in. Maar daar zaten de Portugezen en daar hadden ze alleen maar last van: die moesten ze dus eerst even verdrijven. Zo nu en dan ging het er wel eens heet van langs in de Gordel van Smaragd.

Op Java zaten de Engelsen en die beheersten daar de peperhandel. Verder dan de handel met hen delen kwamen ze aanvankelijk niet, want vechten met die lui mocht niet van de Heren Zeventien. Het Twaalfjarig Bestand liep af en met de Engelsen waren zij bezig een overeenkomst met hun Oostindische Compagnie te sluiten en die broedende kip mocht niet gestoord worden. Maar de Nederlanders waren gretig en brutaal, zij breidden hun handelsgebied steeds verder uit.

Daarvoor hadden zij een aantal schepen bestemd voor het zoeken naar nog onbekende gebieden en een van die gebieden, zo dicht bij Indië, was Australië, dat zij toen nog noemden:

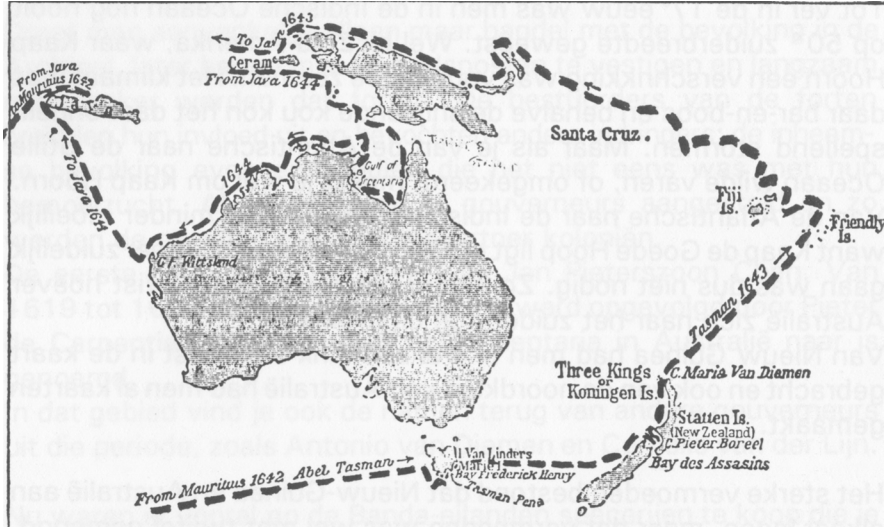
SUYDLAND

Tot ver in de 17^e eeuw was men in de Indische Oceaan nog nooit op 50° zuiderbreedte geweest. Wel bij Zuid-Amerika, waar Kaap Hoorn een verschrikking was voor iedere zeeman. Het klimaat was daar bar-en-boos en behalve de snijdende kou kon het daar onheilspellend stormen. Maar als je van de Atlantische naar de Stille Oceaan wilde varen, of omgekeerd, moest je wel om Kaap Hoorn. Van de Atlantische naar de Indische Oceaan was minder moeilijk want Kaap de Goede Hoop ligt op 35 ° zuiderbreedte. Meer zuidelijk gaan was dus niet nodig. Zo kwam het dat niemand wist hoever Australië zich naar het zuiden toe uitstreckte. Van Nieuw Guinea had men al wel een flink stuk kust in de kaart gebracht en ook van de noordkust van Australië had men al kaarten gemaakt.

Het sterke vermoeden bestond dat Nieuw-Guinea en Australië aan elkaar lagen, maar dat vermoeden was wel met twijfel gemengd. Stel je voor, dachten ze, dat er een zeestraat tussen zou zijn; dan kon je zo de Stille Oceaan opvaren en van alles en nog wat tegen komen. Maar vooral droomden de Hollanders van een slimme route naar latijns Amerika. Daar bevond zich het fel begeerde edelmetaal, goud en zilver, waar de Spanjaarden en Portugezen zo'n goede sier mee maakten. Als ze daar ook iets van mee wilden pikken zou er een goede kans voor ze liggen in Chili, aan de westkust.

Daar waren de Spanjaarden veel minder nadrukkelijk aanwezig en dus wel te verslaan als dat nodig zou zijn.

Men had al vaak naar de doorvaart gezocht, maar steeds tevergeefs. Het was dan ook moeilijk want er heersten gestadig oostenwinden en sterke tegenstromingen. Daar kwam nog bij dat er veel ondiepten waren en omdat de dwarsgetuigde schepen niet dicht aan de wind konden varen lukte het maar niet om een doorgang te vinden. Dat de Spanjaard Torres de 'straat' wel vond en er zijn naam aan gaf, dankte hij aan het feit dat hij vanuit het oosten, dus vóór de wind en de stroom af, naderde.

De twee reizen van Tasman. De straat Torres is voor ons duidelijk te zien, maar voor Tasman niet. (Met dank aan dhr. J. Olgers die informatie vanuit Australië opstuurde).

Ook eerdere pogingen van de VOC schepen om de doorgang te vinden waren mislukt en de Heren XVII wilden toch graag dat het edelmetaal uit Amerika naar Nederland zou komen. Daarom werd er een ander plan beraamd. Er moest geprobeerd worden of het mogelijk zou zijn om achter Suydland om te varen naar Chili en via de Indische archipel goud en zilver naar Nederland te brengen. Edelmetaal was zeer gevraagd en als ze in die markt konden penetreren zou de rijkdom geen grenzen kennen.

Abel Tasman kreeg de opdracht om met twee schepen, de fluit "Zeehaen" en het jacht "Heemskerk", naar Mauritius te varen om van daaruit zuidelijk tot 52° 54" zuiderbreedte te gaan en vervolgens oostwaarts tot 220° oosterlengte van Tenerife. (In die tijd rekende men nog niet vanaf Greenwich). Als er een mogelijkheid was moest hij doorvaren richting Solomons-eilanden, was de opdracht.

Om te kunnen profiteren van de lange dagen op de hoge breedte vertrokken de schepen eind januari naar Mauritius en na proviand aan boord te hebben genomen en reparaties te hebben verricht, werd uitgevaren naar het onbekende zuiden. Tasman kreeg handelswaar mee ter waarde van f 3000,-, dat kon altijd van pas komen.

De vermoedens bleken juist te zijn, je kon achter Australië om varen en daar kwam bij dat Tasman en de zijnen geluk hadden: er kwam land in zicht. Dat land bleek Tasmanië te zijn. Toen hij weer verder zuid voer kreeg hij wederom land in zicht.

"Eureka", verzuchtte de verheugde kapitein, "dat is Statenland, de kust van Chili". Maar dat bleek een misvatting; wat hij ontdekte was Nieuw Zeeland.

DE MOORDENAARSBAAI

In een baai gingen zij voor anker en intussen waren de Maories al te hoop gelopen om dat gekke vaartuig op zee te zien.

Een van hen blies op een instrument dat op een trompet geleek en het scheepsvolk, blij verrast om het vermeende welkom, liet ijlings z'n trompetter aantreden om het gebaar muzikaal te beantwoorden en jawel, even later klonk het getetter over de baai richting Maories op de wal. Ziezo, dacht Tasman, dat kan niet meer stuk en hij liet een sloep met matrozen vertrekken richting kust voor verkenning, waarna het handjeschudden en geschenken-uitwisselen tussen hoofdman en kapitein een aanvang kon nemen.

Maar daar had de kapitein zich lelijk in vergist; het kon wel terdege stuk en dat ging het ook. De matrozen werden alvast tegemoet gevaren door een flink aantal Maories in snelle smalle vaartuigen, vervaardigd van boomstammen, die onmiddellijk tot de aanval over gingen op de op vriendschap rekenende matrozen. In plaats van oude-jongens-krentenbrood werden zij doorzeefd met pijlen en overleefden het avontuur niet.

Talman, die het drama vanaf z'n schip had gevolgd, wist niets beters te verzinnen dan maar snel het anker te lichten en weg-wezen, na op z'n kaart nog even te hebben aangetekend: "Moordenaarsbaai".

Het ongeluk kon gebeuren omdat de Europeanen uiteraard geen kennis hadden van de Mahorie-cultuur in die dagen. Het blazen op een instrument was in hun cultuur vragen of de bezoeker misschien oorlogszuchtige bedoelingen had. Werd er dan met blazen op een instrument geantwoord dan was de oorlog daarmee verklaard en kon het robbertje vechten beginnen. Niks bijzonders eigenlijk; je moet het alleen even weten. De reis werd voortgezet en de voorzichtig geworden Abel Tasman deed plichtsgetrouw z'n werk: kusten verkennen en in kaart brengen.

Toen de zomer ten einde liep moest hij zorgen weer noordelijker te komen; bovendien raakte z'n leeftocht op en dus moest hij zien weer in Batavia te komen zonder ooit in Chili te zijn geweest. Tasman was nu eenmaal een zeeman die met dat soort factoren rekening hield en geen onverantwoorde risico's nam. Zijn opdrachtgevers waren niet best te spreken over het resultaat van de reis; immers, wat heb je aan landen waar alleen naakte wilden woonden, daar valt geen dubbeltje aan te verdienen. Men had er verder niet veel belangstelling meer voor, maar toen Cook er zo'n honderd jaar later kwam bleek van ouder op kind de heldendaad van hun Maorie voorouders te zijn doorverteld.

DE REIS VAN 1644

Toch kreeg Abel Tasman een nieuwe kans. Gouverneur-generaal Antonio van Diemen was een doorbijtertje en hij wilde weten of Nieuw-Guinea nu wel of niet aan Suydland vast lag. Zoniet, dan zou er een doorvaart moeten zijn naar de Stille Zuidzee.

Hij vroeg toestemming aan de Heren XVII en kreeg daarvoor het licht op groen.

De instructie voor de reis, gegeven door het bestuur in Batavia, luidde: Kusten en diepten in kaart brengen alsmede trachten een doorgang te vinden naar de Zuidzee, natuurlijk met de bedoeling eens een handelspost te vestigen in Chili.

Op de rede van Batavia lagen drie schepen gereed voor de reis. Dat waren de "Limmen", de "Zeemeeuw" en het galjoot de "Bracq". Frans Visscher kreeg als schipper-navigator het commando op de "Limmen". Dirk Cornelisz Haen kreeg het bevel op de "Zeemeeuw" en Jaspas Jansz Koos op de "Bracq". Abel Tasman was opperbevelhebber van de vloot; hij voer op de "Limmen" waardoor dat schip het Admiraalsschip was.

De "Limmen" was de grootste van de drie, de "Bracq" de kleinste. Dat laatste schip was mee omdat die in staat zou zijn wat verder door te dringen in ondiep water en moeilijk bereikbare baaien. Frans Visscher, schipper op de "Limmen", stond bekend als een zeer bekwaam cartograaf. Ook op de Nieuwzeeland-reis was Visscher al mee geweest en hij had dus ruime ervaring. Om die kwaliteit was hij nu ook weer mee op ontdekkingsreis. Omdat Abel Tasman zelf ook op de "Limmen" voer, kon die altijd ingrijpen als Visschers zeemanskunst te wensen over zou laten.

Op 29 januari 1644 gaan de zeilen op en verlaat de kleine vloot Batavia in oostelijke richting. Zij varen tot de kust van Nieuw-Guinea en buigen dan af naar het zuiden.

Ze volgen zoveel mogelijk de kust, maar ondervinden dezelfde moeilijkheden als hun voorgangers: oostenwinden, sterke stroming en ondiepten. Ook zij missen de doorgang die later bekend werd als de Straat Torres. Tasman komt in de Golf van Carpentaria en volgt de kust van het schiereiland York. Dat was al eerder gebeurd in 1606 met het jacht "Duyffken", die tot wat zij noemden "Kaap Keerweer" kwam. Dat is een punt ter hoogte van Staatenriver op York. Tasman voer door en maakte het hele rondje weer omhoog naar het noorden langs de kust van wat nu Queensland heet. Overal werden kusten, eilanden, rivieren en dieptepelingen op de kaarten genoteerd.

Zoals in die dagen gebruikelijk was, gaf de opperbevelhebber de namen aan de nieuw ontdekte landen enz. Natuurlijk dacht hij daarbij eerst aan zijn promotiekansen. De namen van de mensen die daarbij van belang waren kwamen eerst aan de beurt; zoals Van der Lijn (op de kaart thans "Vanderlin") en Maria van Diemen, (op de kaart nu "Maria").

Het gezegde: "Omwille van de smeer likt de kat de candelaer" gold ook toen en werd volop toegepast.

De baai waar het eiland Maria in ligt noemde hij naar zijn schip: "Limmenbaai". De rivier die daarin uitloopt noemde hij de "Limmen-baairivier".

En zo is het raadsel opgelost: het was Abel Tasman, varende op het schip "Limmen", die in 1644 de aardrijkskundige namen in de Golf van Carpentaria heeft gegeven. Hij zette zijn reis voort naar het noorden en passeerde een groot eiland, dat hij de toepasselijke naam "Groote Eylandt" gaf; zo heet het tot op de huidige dag.

De vloot legde duizenden kilometers af, maar waar hij ook langs kwam, er viel volgens Tasman voor de compagnie geen stuiver te verdienen. Het was alles kommer-en-kwel: "overall ondiepe vlakke gronden, woeste stranden en landen, alle sober van diversche wilde, naakte wrede en arme brutale natiën bewoont gevonden zijn en ten principalen niet nuttelyx voor de compagnie uitgerecht". Desalniettemin gaven de zeelui het niet gauw op. Zij voeren langs de noordkust en een groot deel van de westkust van Australië (dat in die dagen beurtelings Suydland of Nieuw Holland werd genoemd) tot in de buurt van Northwest Cape.

Daarna keerden zij naar Batavia terug, met weliswaar heel veel waardevolle geografische aantekeningen, maar zonder goud of goed en zonder de doorvaart naar de Zuidzee te hebben gelokaliseerd.

Nee, de Heren waren ook nu niet tevreden; maar wij Limmenaren wel. Hij heeft de naam van ons dorp aan de andere kant van de wereld vereeuwigd en daar zijn we hem nu nog steeds dankbaar voor.

P.A. van der Steen

Bronnen:

Archief Scheepvaartmuseum Amsterdam:

Van Linschotenvereniging

"Austalia Unveiled", Gunter Schilder

Rijksarchief Den Haag, 1^e afdeling:

Archief VOC,

Aandelen register VOC

LIMMER CONTOUREN De Hofstede Dampegeest en de ambachtsheer van Limmen

Het meest bekende maar verdwenen Huis in Limmen is 'de Hofstede Dampegeest'. Zijn geschiedenis is uitvoerig beschreven en gedocumenteerd door mr. dr. J. Belonje in zijn boekje "Het Huis Dampegeest bij Limmen". Wie zich in de geschiedenis van dit landgoed en zijn bewoners wil verdiepen kan hier goed in terecht. Het boekje is nog steeds verkrijgbaar bij uitgeverij Gijsbers en van Loon te Arnhem.

Zonder voorbij te gaan aan dit prachtige en informatieve werkje, leek het me aardig uit eigen onderzoek een hoofdstukje aan dit Huis en zijn bewoners te wijden. Hoe oud was het huis? Was er altijd al sprake van een Heer van Limmen? En wat deed die zoal?

DE HOGE AMPEGEEST

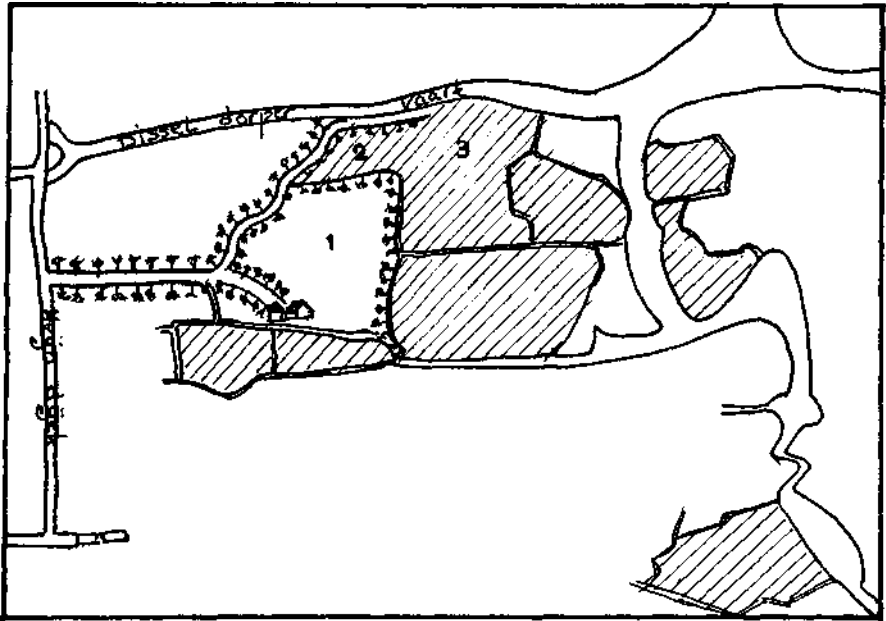
De Ampegeest was een zeer oud landgoed. Dat is niet door bodem-kundig onderzoek bevestigd. In 1846 werd het gesloopt en de grond geëgaliseerd. Bekend is dat het geslacht 'van Tetrode' het goed in 1371 bezat.

Merkwaardig is de vorm van het complex. Belonje veronderstelt dat zijn vijfhoekige vorm wijst op een oude 'Curtis'. Dat is een herenhoeve uit de vroege middeleeuwen. Men kan daarom de aanwezigheid van een grootgrondbezitter vermoeden en zelfs is het mogelijk dat die een 'vroonhoeve' voor de koning beheerde. De graven hadden veel grondbezit in Limmen. Het kan zijn dat dit afkomstig was van geschonken koningsgoederen, zoals dat ook het geval was in o.a. Egmond en Vronen (zie Jaarb. 7). De hoeve diende als verzamelplaats van de opbrengst van de landerijen.

In 1403 werd d'Ampegeest opgedragen aan de Heer van Egmond. Heynrick van Tetrode Dirksz. kreeg het terug "ten onversterfelijk erfleen".

De omvang van het leen zelf was niet groter dan 4,5 morgen (\pm 4 ha.), nr. 1 op de afbeelding. De van Tetrodes bezaten hier ook eigen grond. Hoeveel is niet bekend. Een kaartje uit 1594 omvat het grondbezit van de toenmalige leenman Pieter Pauw. Volgens de tekst op het origineel bezat hij \pm 20 morgen (\pm 18 ha.) land (o.a. het gearceerde gedeelte rondom de hofstede). Dat was grotendeels door zijn voorganger, de Limmer 'Ariaen Woutersz van Limmen' aangekocht. O.a. van Florijs Willems kocht hij "een rechte vierendeel van die saete lants" (nr. 3), dat aan de noordzijde belend was met "die ghemene vaert" (Disseldorpervaart). Eén vijfde deel van die hele "saete lants" (nr. 2) lag ten noorden van het vorige stuk. Dat was al eerder door hem gekocht van Marijtgen Cornelijs Janszoenweduwe.

Haar overleden man, Cornelijs Janz, had het ooit gekocht van "Cornelis Claesz Diest mitten haghe". Waarschijnlijk worden hier met de hagen bedoeld de boomsingels langs het dijklaantje. Dat laantje liep voor

Dampegeest en de bezittingen eromheen. Schets naar een kaart van Gerrit Dirksz. Langedijk (1594).

een deel langs de Disseldorpervaart en langs de hofstede. Het laatste stuk totaan de "Heijndijck", later de Achterweg, heette "de donkere laen" en was een vrije laan volgens de 'buren' van Limmen. In een proces van 16 sept. 1679 met de toenmalige bezitter van Dampegeest, Gerard Schouten, zeggen zij dat zolang de herinnering strekt "niet alleen de ingesetenen, maer ook die van Akersloot en andere plaatsen die vrij en onbecommert, hebben gepasseert en gebuijkt, niet alleen in persoon, maer ook met waegens, karren en paerden, met het op en aff schepen van allerhande waren, paerden, koeijen e.a. beesten." De kwestie werd op dat moment niet opgelost. Op 25 sept. 1681 werd de zaak nogmaals aanhangig gemaakt en werd gesteld "dat de gemeente van Limmen geen regt en hebben omme te gebuijcke de laenen, dijck ende gronden behoorende aan de woning van Dampegeest, mitsgaders niet te beschadigen het heek bij de verzoeker". Het hek stond vermoedelijk aan het begin van de laan, bij de "Heijndijck".

Er liep trouwens nog een notweg van dat punt westwaarts naar de Post- of Straatweg. Het tussen bomen lopende pad liep naar een thee- en koetshuis dat stond op de plek waar nu het bedrijf van Middelbeek staat.

DE AMBACHTSHEERLIJKHEID LIMMEN

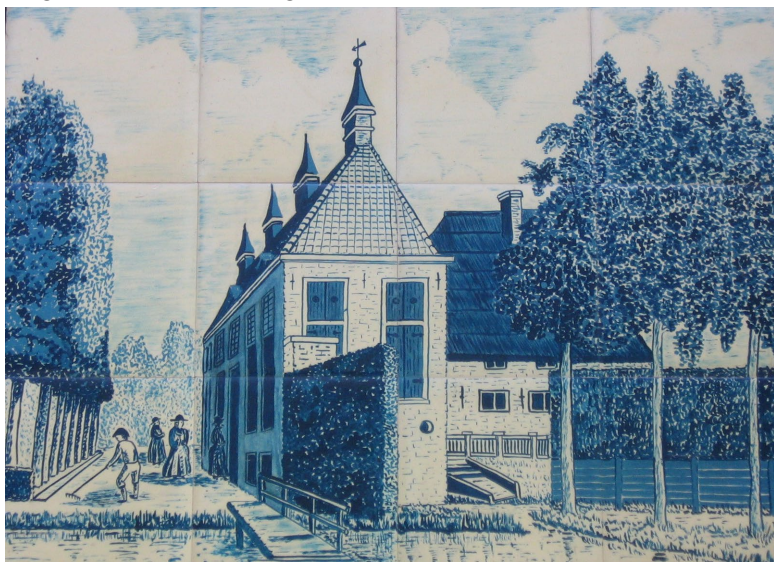
Al sinds 1580 werden door de Staten van Holland en West-Friesland vele domeingoederen verkocht, als tienden en ambachtsheerlijkheden. Dit ter versterking van de landsmiddelen en vanwege de kostbare administratieve rompslomp.

Ook bij besluit van 19 dec. 1721 werd tot verkoop (veiling) van een aantal ambachtsheerlijkheden besloten. In 1722 en volgende jaren werd tot verkoop overgegaan. Op 24 nov. 1730 werd o.a. Limmen verkocht voor f 13.400,-. De koper was Jacobus du Peyrou. De ambachtsheerlijkheid werd verkocht als een zgn. onversterfelijk erflaan van Holland. Het bezit daarvan betekende géén grondbezit, maar het bezit van rechtsmacht en wel de civiele (burgerlijke), dat bestond uit middelbare- en lage rechtsmacht. De criminele (strafrechtelijke) rechtsmacht was 'Hoge Heerlijkheid'. Naast rechtsheerlijkheid (wetgeving, rechtspraak, bestuursmacht) bestond 'ambachtsheerlijkheid' ook uit profijtelijke macht zoals het recht op het aanstellen van een waarnemend schout (de ambachtsheer was zelf de schout), en schepenen, secretaris, predikant, koster en schoolmeester. Daar trok de ambachtsheer inkomsten uit. Verder mocht hij, met de schepenen, keuren maken en een derde deel van verbeurtenissen, breuken en boeten innen, maar die mochten de 42 stuivers niet te boven gaan. Ook had hij het 'recht van de wind' (dwangmalerij, het uitsluitend recht om molens te stichten en er het voordeel van te hebben). Een voordeel dat niet tot het heerlijkheidsrecht behoorde, kon zijn het recht van visserij, van vogelarij, van tienden, van tollenz. Zo had de ambachtsheer van Limmen het recht op de 'Disseldorper-vaart'. En het recht om op het bevaren van deze vaart een betaling van eigendomsrecht te mogen heffen.

Du Peyrou kocht, om in zijn verworven heerlijkheid tevens een woning te hebben, het 'Huis Dampgeest' (op de 23de dec. 1732). Toch verbleef hij maar zelden op dit buitenhuis. De Limmers moesten, als zij de heer Du Peyrou wilden spreken voor goedkeuring en verkiezing van de ambten, zich meestal begeven naar zijn hofstee 'Velserhoofd' dat al sinds 1725 in zijn bezit was, of naar Amsterdam naar zijn woning aldaar.

HET BEDRIJF VAN EEN HEER

De Heren waren door drukke werkzaamheden op allerlei posten elders, niet vaak op Huize Dampegeest. Men kan vermoeden dat daardoor hun bemoeienissen in de dorpse zaken die hen aangingen niet altijd werden gewaardeerd. Was het ergernis om iemand die 'soms' eens langskwam? In sept. 1738 werd de keuze van aanstelling van predikant Jacobus van der Poll aangevochten door Du Peyrou. Daarvóór had de consulente van de Hervormde Classis van Haarlem de kerkeraad aangeraden met spoed een beslissing te nemen over de nieuwe predikant en dit notarieel te laten vastleggen, "om tegen te gaan zekere uijtdrukkingen ende memorie van de Heer tegen deze beroeping.

Tegeltabelau van Dampegeest, naar aquarel door J. Bulthuis (1750-1801)

" De 'Staten van Holland' moesten uitkomst brengen. Die vond dat "den voorz. Jacobus Du Peyrou Jansz. van wegens haar Ed. Groot Mog. is verkocht de Ambachtsheerlijkheid van Limmen met het recht van Approbatie (goedkeuring), nopende de beroeping van de predikant, koster en schoolmeester aldaar, zodanig als hetzelfde aan den Bailliuw van Kennemerlant had gecompeteert.

Ook had de Heer het recht van Improbatio (afkeuring) volgens een resolutie van 17 sept. 1687. Dus moest hij dat zonder verhinderinge of belet kunnen doen."

Op 15 febr. 1739 keurde Du Peyrou de akte van beroeping goed van dominee Johannes van Hwerden.

Ook de volgende Heer van Limmen, mr. Francois de Meij, getrouwd met een half-zuster van Jac. Du Peyrou, zal meer in Gouda en Amsterdam verbleven zijn dan in Limmen. Hij woonde te Gouda. Zijn zoon en opvolger Jean Gijsberto de Meij overleed 3 febr. 1795 op 37-jarige leeftijd te Gouda "aan eene bezettinge op den Borst".

Hij was getrouwd met Charlotta Gijsbertina Cornelia Schippers. Zij verwierf alle goederen. Charlotta hertrouwde op 1 okt. 1804 met Jacob Weldijk, een emeritus predikant uit Gouda. Die verwierf op naam van zijn vrouw de titel Heer van Limmen met alles wat daar bijhooorde.

Deze man verbleef wél op Dampegeest. Zijn drukke bestaan leefde hij in deze contreien uit als o.a. Hoofdingeland van de Schermeer en van het Hoogheemraadschap van de Hondsbosche. Een van zijn functies was schoolopziener van het 2de district dat liep vanaf Broek op Langedijk tot Beverwijk. Bovendien gaf hij thuis les aan onderwijzers uit de regio. Dat gebeurde "des Zaterdagsvoormiddags op Damp en Geest", om hen "te oefenen in opvoeding en onderwijs". Hij behandelde o.m. "vaderlansche geschiedenis, de taal pvoeding en de theoretische vraag der Rekenkunden". En hij gaf goede boeken mee ter lezing.

Op 7 apr. 1823 meldt hij zich absent bij de hoofdopziener, "dat het komt door zijn ongesteldheid en de ziekte van zijn jongste zoon, die in zijne dood geëindigd is."

Op 6 nov. 1834 overlijdt Jacob. Zijn vrouw en ambachtsvrouw van Limmen overlijdt op 22 dec. 1838. Beide zijn bijgezet in de grafkelder der familie achter de Herv. kerk van Limmen.

21 apr. 1839: "Deze dag was voor onze gemeente een feestdag want op den zelven werd hare eenstemmige wensch vervuld in de aanvaarding der ambachtsheerlijkheid door den Wel Ed. Heer mr. Matthijs Hendrik Weldijk en deselfs gade, vrouwe Pauline Quirina Hoeufft."

Matthijs woonde te Alkmaar. Hij was daar griffier der arrondissementsrechtbank. Toen hij eens te Limmen in zijn bank in de Herv. kerk de dienst bijwoonde, hoorde hij zeggen dat de kerk opgeknapt zou worden. Dit 'verwonderde' de Heer zeer. Hij zond een brief (25 aug. 1840) naar het bestuur waarin hij o.m. stelt: "Dat de kerk

Op de pagina hiernaast: Dampegeest en omgeving. De bezittingen van Charlotte Schippers en Jacob Weldijk rond 1830.

• Charlotte Schippers
o Jb. Weldijk

noodwendige reparatiën vorderde, heb ik reeds sedert lang gezien en hoezeer toen niet in mijne tegenwoordige betrekking tot die kerk staande, heeft mij dat verwijl wel enigzins bevreemd, maar hetzelfde toegeschreven aan den ongunstige toestand van derzelven fondsen, in welke toestand ik mij echter schijn bedrogen te hebben, daar nu niet alleen het noodzakelijke hersteld, maar daarenboven nog zoveel tot inwendige verfraaijing aangewend wordt, waaruit ik den gunstigen toestand van deselve fondsen moet veronderstellen. Ik kan niet ontveinzen, dat het mij zeer verwonderd heeft, dat zulk belangrijk werk door Ulieden ondernomen is zonder mij daarin eenigzins gekend te hebben." Matthijs was blijkbaar niet op de hoogte van de verkoop, op 9 maart 1839, door de kerkmeesters uit eigen bezit, van een huis, erve en tuin voor f 820,- t.b.v. die reparatie. Ten bate van het fonds ging de Herv. Gemeente over tot het (voor 't eerst) verhuren van stoelen. Dit maakte de stemming er bij de Heer niet beter op. "Het is Ulieden bekend, dat ik behalven de bank nog drie stoelen in de kerk bezit en eisch dus, dat bij de plaatshebbende verandering in de stoelen, of vrouwenzitplaatsen, daaraan gedacht worde en ik die terzelfder plaatse behoude". Overigens had ook de heer J.S.A. La Vino (of Levino) die te Rotterdam woonde en in 1865 door aankoop Heer van Limmen werd, net als zijn voorgangers, als Heer recht op de 'Heerlijkheidsbank' in de N-H kerk, maar dan wel tegen betaling "van f 20,- jaarlijksche huur voor de grond dien zij inneemt."

BEZITTINGEN

Na het overlijden van Matthijs Weldijk op 8 juni 1846 verkocht de familie alle roerende en onroerende goederen en vertrok naar elders. De omvang van hun bezit omvatte ruim 163 ha. aan grond. Veel van dat land lag uiteraard rond Dampgeest. Charlotte Schippers had voornamelijk daar en in het Overdie ruim 102 ha. In totaal bezat zij ruim 125 ha. Aan de westkant van Limmen lag het meeste van haar grond rond en nabij de meelmolen die zij ook bezat. In de Nesse had ze 18 ha. Jacob Weldijk en zijn dochter Anna hadden in totaal 37,5 ha. Die lagen verspreid door heel Limmen.

Op 13 dec. 1839, een jaar na het overlijden van Charlotte, werd al een deel van haar bezit verkocht. Het betrof ten eerste een boerderij genaamd "Bouwlust" met 17 percelen wei, akker en tuingebied ter grootte van ±33 ha. De boerderij stond ten zuiden van de Jan Valkeringlaan aan de Disseldorperweg, op de plek waar A. van Poelgeest, no. 47 woont.

Bij de verkoop waren nergens titels of bescheiden te vinden. Het werd omschreven door de erflaatster (Charlotte Schippers) als dat zij "sinds onheugelijke tijden het ongestoorde genot en bezit van de onroerende goederen heeft gehad en het eigendom moet en mag gerekend worden door verjaring te zijn verkregen."

De goederen werden verkocht aan Maarten van Twuijver voor f 10.000,-. Diezelfde dag werd nóg een boerderij verkocht met ruim 20 ha. land aan Klaas Pott voor f 6000,-. Deze boerderij stond in de Limmer-koog op de plek waar nu de boerderij van C. Meyer, no. 13, staat. De goederen kwamen uit het bezit van Anna Weldijk. De dag daarop, de 14de dec., werd uit het bezit van Charlotte de korenmolen verkocht aan Cornelis Vennik voor f 1400,-. Daarbij was inbegrepen het huis dat er bij stond, de verdere gebouwen en de tuin eromheen. Cornelis was zelf de molenaar en de oorspronkelijke huurder van de molen.

Aardig is te weten dat vrouwe Charlotte de molen in haar testament had vermaakt aan de Hervormde Gemeente, waarbij ze het vruchtgebruik aan haar zoon Matthijs H. Weldijk liet. De Herv. Gem. schreef in antwoord aan de executeuren van de nagelaten boedel van mevr. Schippers "dat de gezegde kennisgeving ons eene moeilijke zaak ter beslissing aanbood." Dat "in aanmerking nemende den tegenwoordige ongunstigen toestand der gelegateerde gebouwen, die onzer kerk, ook met de grootste welwillendheid der vruchtgebruikers, onverhoedsch ramp en schade berokkenen kan. (...) Vooral gedachtig aan het fonds onzer kerk, dat heden met een schadelijk slot van omstreeks f 250,- eindigt, en den toestand van ons Godshuis, welks dak eene spoedige reparatie, zeer groote onkosten" zal geven. Zij besluiten daarom voor "het ons aangeboden legaat" vriendelijk te bedanken.

Ook buiten Limmen had de familie bezittingen. In de Schermeer waar Jacob Weldijk predikant was geweest bezat hij veel land en een huis "Charlotteburg". Daarvóór was hij predikant te Egmond aan Zee (1788-1791). Jacob keerde daar op 13 mei 1830 terug om een koop te doen. Hij kocht een huis, erf en droogschuur in de Voorstraat. En de helft in een "zeevisschuit genaamt Jacoba Charlotta, met staan en lopend wand, zeilen, touwwerk, netten, ankers en verder toebehoren, zodanig als dezelve op het strand te Egmond aan Zee is liggende." Alles tezamen voor f 1330,-.

Op 22 dec. 1817 kocht Jacob op een veiling voor f 4025,- "de Limmer Zaad- en Vlastienden, gelegen aan de noordzijde van Limmen." Die behoorden niet, zoals Belonje meent, tot de heerlijkheidsrechten verbonden aan het ambacht. Jacob kocht ze van Cornelis van Foreest, Zacheus van Foreest en Johannes van Leeuwen. Het was een geërfd bezit, afkomstig van Nanning van Foreest die het op 17 jan. 1768 had gekocht op een openbare veiling. Onduidelijk is waar het gebied der tiendheffing precies lag. Nader onderzoek moet dat nog uitwijzen.

Kees Drijven

100 JAAR GELEDEN

Uit de "Alkmaarsche courant" van 1895, 97" jaargang 27 September

- Limmen. In den namiddag van de 23 vatte een hooiklamp op het erf van den heer P. Tromp vuur, zóó zeer aanwakkerend, dat slechts met groote moeite, dank zijn den ter hulp toegeschoten ingezetenen, het woonhuis kon behouden worden. Vermoedelijk hebben kinderen in de nabijheid van den klamp met lucifers gespeeld en is daaraan de brand toe te schrijven. Zeker zou deze echter niet zoo snel zijn toegenomen als de eigenaar van den klamp de ongelukkige gewoonte niet had gevolgd, om zijn hooi met riet te omgeven.

De krant had verder niet veel te melden; de notulen van de vergaderingen van de Gemeenteraad vertellen iets meer van wat er op het dorp speelde. In de notulen van de Raadsvergadering van 14 februari 1895 blijkt dat de bloembollenkwekers ijverden voor goed en toepasselijk onderwijs in Limmen.

*Meester Meijer met zijn vrouw
op een schoolfoto uit 1900.*

De kinderen zijn, boven af:

Johan Hoogeboom,

Willemien Mooij en Lies Meijer.

"Door W. Zonjee en anderen, allen bloembollenkwekers, is een adres aan den Raad gericht om bij de benoeming van een schoolhoofd aan een sollicitant met de akte Engelsch de voorkeur te geven, met het oog op het gemak dat zij daarvan kunnen hebben in den bloembollenhandel. De voorzitter deelt mede dat B & W bij het maken van een voordracht daarop gelet hebben, te meer daar het lid Zaadnoordijk ook hen daartoe een verzoek had gedaan."

Onder het volgende punt volgt dan een lijst van 8 namen; over de kandidaten wordt gestemd.

De heer G.J. Meyer krijgt 4 van de 6 stemmen. Hij zou het dorp nog heel wat jaren dienen, tot 1923 en bij velen in de herinnering blijven als 'meester Meyer'. Zijn vrouw wordt in juli van dat jaar aangesteld in 'het onderwijs der nuttige handwerken', voor een jaarwedde van f 100,-.

In 1895 werden ook de plannen gesmeed om de stoomtramlijn van Haarlem naar Beverwijk door te trekken naar Alkmaar. In de vergadering van 9 Mei vraagt de exploitant, dhr. M. Lubcke, een voorlopige concessie aan.

Deze wordt vergund. In de Raad is er echter enige oppositie, want er wordt gevreesd voor de gevaren die de stoomtram oplevert voor de andere voertuigen.

In de vergadering van 28 november kunnen de definitieve plannen besproken worden en wordt de concessie verleend, ondanks het bovengemelde bezwaar van een der raadsleden.

Blijkbaar was er dat jaar al eerder brand geweest, want op de vergadering van 20 augustus wordt de wens geuit door enkele raadsleden, dat de gemeente overgaat tot de aanschaf van brandzeilen of –spuiten.

Van verdere actie is in 1895 niets merkbaar, ondanks de brand bij P.Tromp. Wél wordt op 28 november besloten om een gezamenlijke gratificatie van f 15,- toe te kennen aan enige personen die geassisteerd hebben bij het bestrijden van die brand.

Kees Droog

HET PAARDJEPADJE

En 'Hilversum drie' bestond nog niet

Het paardepadje; voor mensen die nog niet precies weten waar we het over hebben, zou mogelijk paardepadje beter klinken. Maar zo werd het nu eenmaal genoemd in Limmen, Wat de naam wel voor een ieder duidelijk aangeeft: het was er voor de paarden. Alweer maak ik een fout. Het lag er eigenlijk als bescherming voor de weg, opdat de paarden er geen gleuf in zouden lopen. Je moet zelfs stellen dat het voor de paarden slecht was; voor hun gewrichten: er zat totaal geen vering in. Het paardepadje, dat precies midden in de weg lag, was een, laat ik het nu maar zó zeggen: een bestraat paadje van gewone straatklinkers, ongeveer 70 a 80 cm. breed. Naast het paardepadje was de weg eigenlijk min of meer halfverhard. Het paardepadje lag ook vaak wat hoger in de weg want het verzakte minder snel. Bij ons voor lag het zelfs aanmerkelijk hoger in de weg. Wij woonden toen nog in het boerderijtje - nu woont daar de homeopathische arts, Frank Kramer - hoek Molenweg - Westerszij, nu B.N.straat - Westerweg.

DE VLIER

Als ik aan dat paardepadje denk komt bij mij ook altijd meteen de vlierboom voor de geest die bij ons midden op het erf stond. In 1930 ben ik geboren en mijn grootvader vertelde mij als kleuter: "Zo'n vlierboom plantten de mensen soms op het erf, want de boom zou de bewoners beschermen tegen allerlei onheil". Hij vertelde erbij dat ik dat moest zien als bijgeloof. "Wat stom" zei ik. "Dat moet je nooit zo gauw zeggen", kwam mijn vader er tussen. "Je moet je goed bedenken" ging hij verder, "dat de mensen toen veel minder wisten, je moet weten, dat ze toen leefden met het idee dat ze omringd waren door allerlei onzichtbare vijanden. Zo geloofden ze daarom ook dat als je de boom rooide er zeker één in de familie zou sterven." "Heb je hem daarom twee jaar terug afgezaagd en niet gerooid?" vroeg ik. "Nee hoor" zei hij, "maar de boom werd zo breed, dat de takken met wind de verf van de boet afschraapten en ik wil hem toch niet missen. Let maar eens op, het volgend jaar bloeit hij weer prachtig."

Want nu is het met zo'n vlier zó, als die bij de grond wordt afgezaagd, reageert de boom daarop, door het voorjaar daarna heel veel nieuw hout te maken.

ALS SCHUILPLAATS

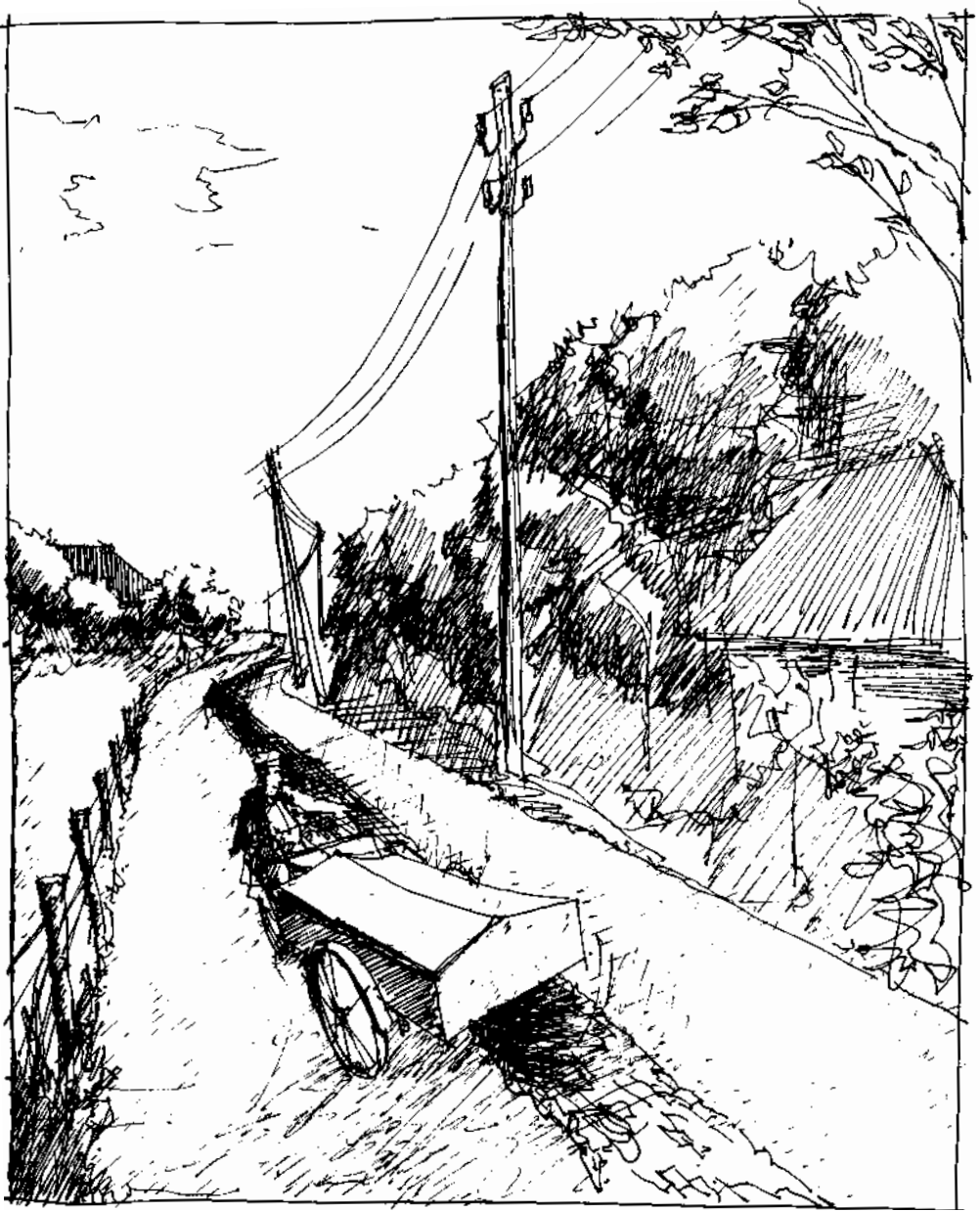
Het tweede jaar daarna, kon ik tussen de takken zitten en het hele erf overzien terwijl niemand mij zag - wat heel naar was, maar dat besepte ik pas later - en kon ik de volwassenen afluisteren zonder dat zij mij in de gaten hadden. Het nare was: de oorlog was ophanden en daar hadden ze het over. In één van de huizen aan de B.N.straat woonde een fransman; als ik mij goed herinner stond er Moussault op zijn deur. Wat die vertelde over jodenvervolging en concentratiekampen, ik was er ziek van. En volgens hem was Duitsland zó arm, het zou zeker alles bij ons wegstelen. We konden ze niet tegenhouden, ze hadden pantserwagens met ijzeren rupswielen. 's Nachts droomde ik dat ze zó bij ons door de dorsdeuren naar binnen reden. Drijf doornat van het zweet werd ik wakker. Moeder dacht dat ik ziek was en ik durfde niks te zeggen. Het zou dan voor mij gebagatelliseerd worden en het afluisteren zou mij zeer kwalijk genomen zijn; dat zou op hetzelfde vlak getrokken worden als oneerlijkheid.

JE DOOD SCHRIKKEN

Op een dag moest ik vader helpen, met tulpen sorteren. Dat moest met de hand gebeuren; het waren tulpen - Pink Beauty - die een hele kwetsbare huid hebben. Het is voor een jongen wel leuk verantwoordelijk werk; wel wordt het gauw routine en dat geeft weer ruimte tot overpeinzingen.

Ik was daar veel te veel mee bezig; met het lijden dat ik vreesde en heel anders op kwam dagen. Daar werden we plotseling opgeschrikt door lawaai van zwaar ijzer, dat moest over het paardepadje zijn bij ons voor de deur. In een flits kwam er een enorme angst over me en dacht ik: "een Duitse tank". Buurvrouw Trijn hoorde ik een gil geven; vader gooide zijn klompen uit en rende naar de voorkant van het huis. Toen hoorde ik Piet van der Eem, de bakker, luidkeels lachen.

Daardoor kwam ik gelukkig weer terug tot de werkelijkheid, van: "Dat moet meevallen". Maar ik was toch wel erg nieuwsgierig wat er nu toch gebeurd was. Vader was er eerder en ik hoorde Piet van der Eem tegen vader zeggen: "Dat was toch ook wat Arie; ik had er met mijn bakfiets nogal aardig de gang in en om Trijn, die lieveling, niet van haar sokken te rijden, kom ik effe te veel naar het midden van de weg. Ik steek ook m'n hand nog op naar Kees Dirkson in het weiland en dan raak ik met de spil van die bakfiets toch dat paardepadje, dat hier veel te hoog ligt ten opzichte van de rest". "Nou" zei vader, "je bakfiets is niet direct nieuw meer, maar hij moet toch nog wel tegen een stootje kunnen, het gáf toch een kabaal."

De Westerszij nog met paardepadje en bovenleiding

"Ja Arie" gaf Piet weer, "je hebt gelijk, mijn bakfiets is niet nieuw meer, maar het kan zó gek gaan; ik had daareven toch bijna een nieuwe." "Nou Piet" zei Trijn, "hoe dat?" "Wel" zei Piet, "ik kwam daarnet Piet Breed tegen en die heeft een nieuwe. Ik zeg: "Moeten we ruilen"; nou, hij zei "Nee", maar anders zou je zó een nieuwe hebben." "Och Piet van der Eem, vent" reageerde Trijn. "Nou ja Trijn" lachte Piet, "het kwam goed af, je ziet d'r nog wel bleek van." "Wat dacht je, man?" zei Trijn, "ik verschoot me dood!" - let op ons taalgebruik.

Daarna liep Trijn naar huis en leefde met Gert nog lang en gelukkig. En dat Leven met Gert is ook een stukje historie van Limmen. Buurvrouw Trijn, van haar meisjesnaam Valkering, was getrouwd met Gert Hermes: prachtige mensen. Zij bewoonden het tweede huis rechts vanaf de B.N.straat aan de Westerweg, waar Gré en ik nu wonen.

RADIO-DISTRIBUTIE

In dat huis was toen de ontvangst van wat genoemd werd 'de Radiodistributie'. Daar kon je je op abonneren; kosten 50 cent per week. Dan kreeg je een luidspreker in huis met een knop die twee standen had voor alleen Hilversum 1 en Hilversum 2. Als je klachten had over de ontvangst, en dat gebeurde nogal eens, want het ging nog met bovenlijnen, dan rukte Gert uit. Zeker verschillende mensen van mijn leeftijd en ouder zullen zich Gert kunnen herinneren op de fiets met een lange ladder op zijn schouder, in weer en wind. En echt waar, die man was er scheef van.

Gert en Trijn verkochten aan huis ook gloeilampen, zekeringen, stoppen werden die genoemd en als zo'n stop eens sprong, waren er zilverdraadjes waarmee je de stop kon repareren. Gert was altijd vroeg op; stond hij te schoffelen in zijn tuin om zeven uur 's morgens bv., dan kon je gerust om een lamp komen, dat kon gewoon allemaal. Hij had hele indringende bruine ogen, wij waren als kleine jongens daar heel bang van. Er zat eens een jongen in zijn aardbeien en Gert zag hem. Meteen hoor ik Gert roepen: "Hier jij, ik zal je kop bij je kont afsnijen." Die jongen liep echt voor zijn leven, terwijl Gert niet eens achter hem aan ging. Echt kwaad was de man absoluut niet.

Buurvrouw Trijn is bij veel ouderen ook nog een begrip, merk ik, als we herinneringen ophalen. Als mensen om een lampje kwamen, dan liet Trijn ze het hele huis zien, ook al waren ze hier net in Limmen komen wonen. Als dit je eerste kennismaking met het dorp was, moest je zeker het gevoel krijgen: "Hier wordt ik geaccepteerd."

Mensen met een stijve burgerlijke aard wisten echt niet wat hen overkwam en die hadden weer een heel ander gevoel en kunnen zich dat na veertig jaar daarom ook nog herinneren als de dag van gister.

DE ENGELSE ZENDER

Over die radiodistributie heb ik mijn geheugen nog eens opgefrist, bij Gerard Vink, hun pleegzoon. Het was buitengewoon boeiend. Ook over de geit die ze gehad hebben. Die moest wel eens naar Japie de Lange - aan de Pagelaan, het kleine huisje is nog niet eens zo lang weg - die had een springbok en zo'n sprong van die bok kostte 30 cent. Maar dat kwam toch wel eens goed. Waar ik me zo een keer van herinner, kwam daar een klein geitje en een klein bokje van. Een nichtje uit de stad dat bij ons logeerde, vroeg: "mijnheer Hermes, hoe kunt u nu zien of het een geitje of een bokje is?" "Nou" zei Gert, "een geit geeft wol en een bok geeft 'm van katoen." Zij knikte, als of dat het haar volkomen duidelijk was.

Gerard zette het allemaal nog eens goed uiteen. Hoe dat toen zat met die radio.

Gert Hermes en echtgenote; naast hun dochter Lies en een onbekend meisje.

Hij vertelde: "voor elke zender gingen twee draden over de palen door heel Limmen. Je moet je goed voorstellen wat dat inhield om daaraan te beginnen. "Nou" zei ik, "dat was voor de P.T.T. toch niet zo moeilijk." "Nee" zei Gerard, "dat is pas veel later naar de P.T.T. gegaan. Dat was helemaal particulier. Houwing heette de man, hij had een ijzerwinkeltje aan de Spoorstraat in Alkmaar; die was de eigenaar." Bij Gert Hermes waren twee bedsteden - het kleine raam daarvan zit nog bij ons in de voorgevel - met daartussen een kast. Dat geheel werd de 'ontvangstkamer'. Vier hele grote radio's met versterkers waren daar geplaatst. "Waarom vier radio's, Gerard" vroeg ik, "als je maar twee zenders had?" "Dat was in geval van pech of zo" antwoordde Gerard. "Daar kan ik nog iets aardigs van vertellen, wat best wel eens niet zo aardig had af kunnen lopen. Jouw vader en je ome Dorus die bij jullie geëvacueerd was kwamen wel eens bij ons naar de Engelse zender luisteren. Dat deden wij via zo'n reserve toestel. Maar zo is het twee keer gebeurd dat, bij vergissing, het reserve toestel werd ingeschakeld, terwijl het nog op Engeland stond en heel Limmen naar de Engelse zender kon luisteren. Met alle gevaren van dien als dat tot Duitse oren was doorgedrongen".

EEN VRIENDIN VAN DE VIJAND

Ze hebben met dat luisteren naar de Engelse zender nog een keer in de rats gezeten. Dat verhaal heeft mijn vader later nog vele malen verteld. Je moest heel goed toeluisteren om de zender te verstaan, omdat de Duitse bezetter de zender heel erg stoorde. Zo zaten ze weer een keer heel geconcentreerd te luisteren. Toen werden ze ineens opgeschrikt door een duitse soldaat die met zijn handen naast het gezicht tegen het raam naar binnen gluurde. Han, de broer van Gerard, die bij hen ondergedoken was, draaide de zenderwijzer onmiddellijk naar het begin terug. En Gerard rende naar de deur. Het was een enorme schrik; het was verboden naar de engelse zender te luisteren en je wist niet wat voor naars je boven het hoofd hing als je daarop betrappt werd. De soldaat woonde zelf dicht bij ons, in een huis dat door de duitse Wehrmacht gevorderd was. Maar het viel weer mee, de Duitser kwam om nachtverblijf voor zijn vriendin; hij had die radio nooit gehoord. Dat was een opluchting. De opluchting was zo groot, de volgende morgen waren de mannen er nog uitbundig van. Gert hoorde ik, zoals hij dat kon, bulderen van het lachen. Aan een oudere neef die in de oorlog vaak bij ons logeerde, vroeg ik: "Waarom moesten ze zo lachen, toen iemand zei: "Ik wed dat hij haver lust, die Duitser" ?"

"Ze bedoelen" zei neef Piet, "het is een ezel, hij had gewoon zelf een stukje op moeten schuiven." Het was me nog niet duidelijk, ook mijn nichtje van wol en katoen kon hier geen draad uit spinnen.

Samen liepen wij over de notweg. Het was begin oktober en alle dagen nog buitengewoon mooi weer; de ouderen noemden het een echte St.Michelszomer. Als het op St.Michiel, 29 sept., mooi is blijft het zes weken mooi. Wij liepen verder tussen de elzenhagen, de herfstdraden, nog nat van de dauw, sliertten in ons gezicht en in de rijzenhoop, de stokken waar in de zomer de peulen en de snijbonen langs geklommen waren, prevelde het roodborstje zijn bescheiden winterliedje. In de notweg, die plaatselijk veel hoger lag dan de tuin, was een keldertje gemaakt voor de mannen om in weg te kruipen bij geval van razzia. Dat is tweemaal voorgekomen in Limmen. Enige tijd later liepen we terug, ieder met zijn eigen gedachten.

HET HING AAN EEN DRAADJE

Mijn nichtje emigreerde naar Nieuw-Zeeland. Na jaren kwam ze over. Toen wij elkaar ontmoetten was het eerste wat ze vroeg: "Kan jij je nog herinneren, dat wij samen bij jullie over de notweg liepen, het was oorlog, wat was ik bang hè?" "Ja Nel" zei ik, "we waren allemaal bang." "Jij was helemaal niet bang" zei Nel, "voor mij was je zelfs een held." Ik was heel verbaasd: "Nel, dat kan ik niet geweest zijn, verklaar je eens nader" vroeg ik. "Je moet nu in je herinnering dingen door elkaar gehaald hebben. Wij hebben na dat geval van de Engelse zender samen over de notweg gelopen, naar dat keldertje gekeken, daarna waren we op een gegeven moment met spindraden aan elkaar verbonden en daar hebben we grapjes over gemaakt. We hebben een paar bramen geplukt in de heg en zijn toen toch gewoon teruggelopen?" "Wel Nel, nu ben ik toch wel erg benieuwd naar jouw verhaal." "Wij liepen tussen de elzenhagen door" begon Nel. "Jij zei: "Hier aan de andere kant staan bramen, je moet even over die greppel door de heg springen; geef me je hand." Daarna zag ik jou in die heg kijken. Toen ineens zakte er iets vanaf mijn voorkrullen aan een draad heel langzaam naar beneden: een ontzettend grote, dikke spin, ter hoogte van mijn kin bleef hij hangen. Bloedstollend! Ik dacht echt dat mijn bloed stold. Dat had ik wel eens gelezen en ik dacht: "dat overkomt mij". Ik stond als aan de grond genageld, mijn hoofd was iets voorover gezakt, zodoende hing hij iets verder van mijn gezicht af. Weerzinwekkend, zoals hij toen voor mijn gezicht hing en mij als het ware hypnotiseerde. Ik durfde geen kik te geven maar ik kon het ook niet.

Jij stond met je rug naar me toe en had geen notie van wat ik doormaakte." "Het zal mogelijk heel kort geweest zijn; jij draaide je om en moet gewoon gedacht hebben dat ik de spin stond te bestuderen. Je kwam heel kalm naar me toe en pakte de spin met je linkerhand en met je rechterhand lichtte je heel voorzichtig de spindraadresten van mijn haar. Je bekeek de spin en met een stem als van heel ver weg hoorde ik je zeggen, terwijl je het geheel voorzichtig onder de heg legde: "Het beschadigde web eten ze altijd weer op"." "Je pakte m'n hand, om me over de greppel te helpen en nog steeds niet mezelf van de schrik hield ik je hand vast en liep ik zonder dat ik nog een woord kon uitbrengen met je mee naar huis. Ik was de volgende dag ziek en werd naar huis gebracht; Amsterdam, waar wij, zoals je weet, toen nog woonden." Zo blijkt ook dat de herinnering aan een bepaalde tijd voor ieder heel anders kan zijn. Voor mij is ook heel naar uit de oorlog, de herinnering aan de stroom van overvliegende bommenwerpers naar Duitsland. Uren duurde dat, dagen en nachten. Het was één dreun, met daartussen, het nare voor ons dan, de steeds in de lucht uiteen knallende granaten, die op de vliegtuigen werden afgevuurd. Daarvan vielen veel scherven bij ons neer en die hebben ook slachtoffers gemaakt. De grootste angst was er wel voor de blindgangers: granaten die in de lucht niet afgingen en dan hier of heel vaak in Heiloo als een bom neerkwamen. Het maakte echt verschillende slachtoffers. Dat zou op zich een verhaal kunnen zijn.

Piet Buur

LIMMEN, 50 JAAR GELEDEN

1945: Het laatste oorlogsjaar met hongerwinter en bevrijding. Nieuws genoeg, zou je denken. Niets is echter minder waar, als je de kranten van toentertijd moet geloven. Je zou denken dat Limmen niet bestond. Natuurlijk, kranten waren schaars en het internationale nieuws was belangrijker, evenals het nationale nieuws en de distributie. Ook de krantjes die na de bevrijding uit de illegaliteit opdoken hielden zich voornamelijk daarmee bezig.

Uit oorlogstijd is in het streekarchief in Alkmaar alleen het "Dagblad voor Noord-Holland" te vinden, de opvolger van de "Alkmaarsche Courant". Deze krant was door de bezetter toegestaan; door de censuur klinkt de berichtgeving dan ook sterk pro-Duits. Een goede zaak dus, dat Limmen daarin weinig voorkwam; alleen wat politieberichten en een enkele mededeling van het gemeentehuis.

Daarvan wil ik u hier een impressie geven: het maakt de indruk dat Limmen wel last had van de hongerwinter, maar dan vooral van de hongerigen (of zwart-handelaars).

Uit het "Dagblad voor Noord-Holland" 147ste jaargang
zaterdag 24 febr. '45

Inbraak

Men heeft zich toegang verschaft tot de schuur van den heer K. V. aan de Rijksstraatweg. Ontvreemd werden hoeveelheden tabak, maïs en bonen, zomede enige trekzagen en verschillende kledingstukken. De politie stelt een onderzoek in.

dinsdag 27 febr. '45

Loop der bevolking

De bevolking onzer gemeente is in het afgelopen jaar met 109 personen vermeerderd en daardoor gestegen van 2984 (1485 m. en 1498 vr.) Er werden in 1944 77 kinderen geboren en het aantal vestigingen bedroeg 283. Daarentegen overleden 36 bewoners en vertrokken er 215.

Uit de weide onvreemd

Bij den veehouder N. K. aan de Oostzijweg zijn in het weiland twee varkens geslacht. De dieven lieten de koppen der geslachte dieren achter. Tevens werden ten nadele van den veehouder A. in de Limmerkoog twee schapen uit de weide onvreemd. Van deze diefstallen is bij de politie aangifte gedaan.

donderdag 5 april '94

Diefstal

Bij den veehouder Jac. G. aan de Oosterzij zijn twee koeien en zes kippen onvreemd.

donderdag 12 april '45

Clandestiene slachtplaats ontdekt

Bij M. aan de Pagelaan heeft de politie een geheime slachtplaats ontdekt. Bij nader onderzoek werd het vlees van een ter plaatse geslachte koe in beslag genomen. Eveneens werd beslag gelegd op een nog levend rund, dat klaarblijkelijk eveneens voor clandestiene slachting was bestemd. Er is proces-verbaal opgemaakt.

Wielrijders opgepast

Ondanks de vele waarschuwingen, ook in de dagbladpers, blijken wielrijders zich niet te storen aan het verbod tot het berijden van de hoofdverkeerswegen. In de afgelopen week heeft de politie tegen verschillende personen proces-verbaal opgemaakt wegens deze overtreding. Er wordt een verscherpte controle uitgeoefend.

DE HONGER IN CIJFERS

Om de honger wat aanschouwelijker te maken, hebben we de volgende krantenberichtjes voor u gereproduceerd:

De achteruitgang van onze volksgezondheid

De toestand in Amsterdam

Zoals genoegzaam bekend, stonden de voorzieningen voor de volksgezondheid in Nederland steeds op buitengewoon hoog peil. Ook maar al te bekend is de achteruitgang daarvan tengevolge van de voorbije bezettingstijd. De situatie in onze groote steden is ongetwijfeld ernstiger dan b.v. in een gemeente als alkmaar, waar de bevolking, door zijn nauwer contact met de boeren, nog dikwijls de beschikking had over extra en belangrijke levensmiddelen, zoals tarwe en melk. Toch meenen wij, dat eenige gegevens door Dr. J. Tuntler, Directeur van de Geneeskundige- en Gezondheidsdienst te Amsterdam aan een redacteur van het A. N. P. verstrekt, ook voor onze lezers van belang zijn. Van eind Februari tot eind Maart heeft het totale sterftcijfer in Amsterdam het record bereikt van 1765 tegenover 599 in dezelfde periode van het jaar 1939.

Nader gespecificeerd zijn deze cijfers als volgt:

1939 O	19	1945	152
1939 1-4	10	1945	71
1939 60-64	60	1945	191
1930 65-79	255	1945	738

Bij het beschouwen van deze cijfers moet in aanmerking worden genomen, de vermindering van de bevolking door het wegvoeren van de Joodsche inwoners en van een gedeelte van de mannelijke bevolking. De situatie is dus nog slechter dan door de

cijfers wordt weergegeven. De gevolgen van ondervoeding komen speciaal tot uiting in die groep van de bevolking, die over het minste weerstandvermogen beschikt, nl. de jongste en de oudere menschen. Nog steeds valt er toeneming van de gevallen van hongeroedeem waar te nemen. De lijders worden o. m. hulp geboden in de vorm van extra levensmiddelen van het Zweedsche Roode Kruis. Van groot belang is straks de ontluizing van de repatriëerenden, in verband met de overbrenging van vлектuphus door de klee luizen. Als aan de grens geen ontluizing heeft plaatsgevonden, zullen in de gemeente zelf maatregelen moeten worden getroffen, waarbij het te hopen is, dat de thuishkomenden en hun huis-genooten daarbij zullen meewerken.

De Voeding

Over het probleem van de voeding zei dr. Tuntler o.m. het volgende, het aantal calorieën noodig voor beweging, spijsvertering en arbeid is afhankelijk van lengte, leeftijd en gewicht. Een man van 25 jaar heeft bij een lengte van 1.65 m. bij zittend werk 2340 cal. noodig, een man (van) 40 jaar bij een lengte van 1.80 m. bij middelzware arbeid 3230 cal. In het najaar van 1941 vertegenwoordigen de gedistribueerde hoeveelheid levensmiddelen voor volwassenen per dag omstreeks 1600 cal. Einde 1943 beliep het aantal uit de gedistribueerde levensmiddelen afgeleide cal. 1570 per dag.

In de herfst van 1944 begon een sterke en gevaarlijke daling van rantsoenen, waarbij de calorieënherleiding was als volgt:

1-14 Oct. 1944 per dag 1370 cal.

12-25 Nov. 1944 „ „ 950 cal.

25-30 Dec. 1944 „ „ 566 cal.

14-20 Jan. 1945 „ „ 500 cal.

Dit zijn alle wel heel duidelijk sprekende cijfers. Dr. Tuntler sprak ten slotte de meening uit, dat een zeer snelle verbetering van de gezondheidstoestand in de nabije toekomst tegemoet kan worden gezien. Het geneeskundig apparaat is in tact gebleven, hetgeen bet eekent, dat in de groote steden de gezondheidsdiensten en ten plattelande de kruisverenigingen blijven werken. Dr. Tuntler heeft het volste vertrouwen dat in de eerstkomende tijd, mede door het hooge ontwikkelingspeil van de bevolking, uitstekend resultaat mag worden verwacht van alle aan te wenden middelen.

Bron:

De vrije Alkmaarder, 18 mei 1945

**Per week 500 gram brood
DEN HAAG, 26 Jan. - De Secretaris-
Generaal van het departement van
Landbouw en Visserij deelt mede, dat
voor het tijdvak van 28 Januari tot en
met 10 Februari a.s. de bonnen 306 en
307 elk worden aangewezen voor het
kopen van vier rantsoenen brood; bon
A 351 voor het kopen van 2 rantsoenen
brood of bloem en bon B 351 voor het
kopen van 3 rantsoenen brood of**

**bloem of 250 gram kindermeel of
voedingssuiker. Daar de mogelijkheid
bestaat, dat in enkele officiële bonnen-
lijsten deze verlaging nog niet tot
uitdrukking komt, wordt de aandacht
er op gevestigd, dat de voor brood
aangewezen bonnen derhalve voor
veertien dagen in plaats van voor
zeven dagen worden geldig verklaard.**

Wij ontvingen hierop de volgende toelichting: De bevolking van het westen van het land is, sedert de beperkte voorraden zijn uitgeput, voor de voedselvoorziening vrijwel aangewezen op de aanvoer van levensmiddelen uit het noord-oosten van het land. Men weet dat deze aanvoer met grote moeijelikheden te kampen gehad heeft (en nog steeds heeft, hoewel met de stichting van de Centrale Rederij Voedsel-voorziening de organisatie van het vervoer kon worden verbeterd. De laatste tijd evenwel heeft de vorst een stagnatie in de aanvoer veroorzaakt, die, nu de temperatuur laag blijft, de voedselpositie nog ernstiger maakt. Zo liggen bv. 1200 ton graan bij Stavereen ingevroren. (...) Het Rijksbureau voor de voedselvoorziening in oorlogstijd ziet zich dan ook genoodzaakt mede te delen, dat met ingang van de nieuwe distributieperiode op 28 Januari a.s. het toch al drastisch verlaagde broodrantsoen moet worden gehalveerd. Met ingang van die datum zal het broodrantsoen derhalve 500 gram per persoon en per week bedragen. Bron: Dagblad voor Noord-Holland, 25 jan. 1945

Limmen wacht op de bevrijders

NASLEEP VAN DE BEVRIJDING

Uit "De Vrije Alkmaarder", 2de jaarg.
zaterdag 12 mei 1945

Limmen

De binnenlandsche strijdkrachten hebben zich in de afgelopen dagen bijzonder actief getoond, zij hebben namelijk een val gezet voor vluchtende landverraders. Behalve enkele Hol-landsche S.S.-leden in burger, W.A.-mannen en een "ambtenaar" van het voormalig concentratiekamp te Vught, die daar drie maanden in "opleiding" was geweest en door een der B.S.ers herkend werd, werd ook de heer Piet, gewezen secretaris van Van der Sluis die eenigen tijd als burgemeester van Alkmaar fungeerde, juist op tijd bij zijn jasje gepakt.

*Controle van passanten door Limmer
B.S.-ers Frans Glorie en Niek Borst.*

Arrestanten worden opgebracht door de B.S. en naar de 'bewaarschool' gebracht, waar zij naderhand 'gescreend' zullen worden

Kees Droog

ACTIVITEITEN VAN DE STICHTING "OUD-LIMMEN" IN 1994

De donateursavonden:

Zoals gebruikelijk hebben wij in januari onze jaarlijkse donateursavond gehouden; ditmaal met 2 sprekers. De heer Kol hield, ondanks een zware verkoudheid, een diepgravend betoog over de bouw van Romaanse kerken zoals onze N.H. kerk. Na de pauze was de beurt aan de heer Sik. Deze hield een geanimeerd verhaal, met dia's ondersteund, over buurten en pandjes in Alkmaar, toen en nu.

Ledenwervingsactie:

Onze secretaris Wim Bremmers had een keurige brief geschreven, waarin de doelstellingen, samenstelling en activiteiten van de stichting beschreven staan. Terwijl het jaarboekje bij de donateurs werd gebracht, kreeg de rest van Limmen deze brief in de bus. Dat heeft het zeer plezierige resultaat opgeleverd van ca. 60 nieuwe donateurs. Met bijna 500 donateurs zijn we een stichting van enige importantie. We hopen dus maar dat dat nog eens zal blijken uit een onderkomen.

De Anjerkollekte:

Het bestuur en een aantal vrijwilligers heeft het vriendelijkste gezicht opgezet en is gaan kollekeren ten behoeve van het Prins Bernardfonds. Dit leverde weer een zeer aangename bijdrage uit onze gemeente, waarvan de stichting mede profiteert. Dank aan alle schenkers en medewerkers!

Opgraving aan de Rijksweg:

Frans de Groot wist het nog: vóór het oude gemeentehuis had men, bij het planten van de bomen, een fles begraven met een oorkonde.

Omdat de bomen gerooid werden, moest de fles weer boven water, of liever, boven de grond komen.

Er was naarstig speuren en verwoed graven voor nodig door de Rowans, met name Ton Könst, Mark Schagen en Barry Beentjes. Ook de gebroeders Hageman hebben uitgebreid geassisteerd. We hebben deze medewerkers dan ook hartelijk bedankt en met een klein presentje bedacht; want werken maakt dorstig.

De Jaarmarkt:

Het raadselspel was dit jaar geen sinecure. Onze foto-medewerker Kees Beentjes had een aantal fragmenten van Limmerse huizen verzorgd. Raden maar...! Het leverde een geanimeerde discussie op en dus veel gezelligheid. Wat wil je nog meer!?

Vele inzendingen waren goed. De loting werd verricht door Cees Beentje en Piet van der Steen. De winnaars werden met een kaasje beloond door onze voorzitter, Ype Wiersma.

Een nieuwe oorkonde begraven:

Op 17 november werden er nieuwe bomen geplant door de leerlingen van de Lagere Scholen. Daarbij is een koker van roestvast staal, met een nieuwe oorkonde en een verklarende geschiedenis begraven. De burgemeester heeft zich van die taak gekwetend in het bijzijn van de wethouders en het bestuur van de stichting "Oud Limmen".

Andere opgravingen:

De werkgroep Archeologie is weer stevig aan het graven geweest. Dat is gebeurd op de lokatie van de boerderij van Swart en aan de noordkant van de oude Openbare Lagere School, hoek Schoolweg-Zuidkerkenlaan.

Vitrine in het gemeentehuis:

Eindelijk wat ruimte om Limmer oudheden te laten zien. De Rabobank had reeds lang haar financiële steun toegezegd bij de aanschaf van een aantal vitrines. De hal van het gemeentehuis leek ons een goede plek om er een te plaatsen, bij gebrek aan een museum. Dhr. Admiraal toonde zich bereid de honneurs waar te nemen voor de officiële onthulling op 4 oktober in het bijzijn van het bestuur en wethouder Hes. Dhr. Admiraal kondigde aan met genoegen een volgende vitrine in de bank te willen plaatsen. In de vitrine zijn opgenomen Romeinse vondsten van dhr. A. Valkering, onze gewaardeerde medewerker die ons helaas zo vroeg overleden is. Verder de tulpenvaasjes die deel uitmaken van de collectie van het Bloembollenmuseum, een Jacobakannetje, gevonden bij de graafwerk voor de gasleiding en divers aardewerk dat onze archeologische werkgroep o.l.v. Mark van Raaij heeft gevonden.

Een werkplek:

De Werkgroep Archeologie van de Stichting "Oud-Limmen" heeft een werkruimte gekregen, ter beschikking gesteld door bouwbedrijf fa. R. Min. Op maandag 5 dec., mocht onze archeoloog Mark van Raaij de sleutel in ontvangst nemen van directeur Jan Bos. Al sinds de succesvolle opgravingen aan de Zuidkerkenlaan heeft de Werkgroep veel materiaal, maar geen goede plek om dat te bewerken. Het materiaal werd dan weer eens hier, dan weer eens daar opgeslagen.

Wij zijn hiermee bijzonder in onze nopjes en hopen dat we nog geruime tijd van deze faciliteiten gebruik kunnen maken. Er hangt echter een prijskaartje aan. Dat is dus een van de redenen waarom wij bij u, de donateur, aankloppen.

Nog is de Stichting "Oud-Limmen" niet klaar; wij blijven reikhalzend uitkijken naar een ruimte voor onze museale werkzaamheden.

Sponsoring:

Steenhouwerij Haker uit Alkmaar, die onze grenspaal zo prachtig heeft gerestaureerd was ons niet vergeten. Ook deze firma bedacht ons weer met een geldbedrag waarvoor wij ze zeer erkentelijk zijn.

Schenkeningen

Van de heer Wim van Diepen heeft de stichting enige landbouw-gereedschappen ontvangen, waarvoor wij uitaard bijzonder erkentelijk zijn.

Van de heer Nico Krom, timmerman/aannemer, kregen wij een en ander aan gereedschap en gebruiksartikelen cadeau, die vaak nog van zijn vader stamden. Zo kunnen ook de oude ambachten voorgesteld worden, als wij een museum in gaan richten.

Kees Droog

P.S.

In het vorige jaarboekje zijn enkele vergissingen gemaakt. De heer Sietses was zo vriendelijk ons er op te wijzen dat het postkantoor niet verplaatst werd in 1936, zoals we op pag. 48 beweren. Dat is pas veel later gebeurd, rond 1956. Het enige dat verplaatst werd, was het telegraafkantoor.

Het onderschrift van de foto op pag. 44 klopt niet. De Kerkweg is gemoderniseerd (bestraal) in 1919. De schuur van Nuyens en huize Beatrix zijn echter op de foto te zien, dus waarschijnlijk stamt die van even vóór de oorlog.

Dit jaarboekje is een uitgave van de stichting "Oud-Limmen". Donateurs krijgen het jaarboekje gratis. U kunt donateur van de stichting worden door storting van minimaal f 15,- op bankrekening 33. 64. 26. 429 t.n.v. 'Stichting "Oud Limmen"'.

Voorzitter: Y. Wiersma

Sekretaris: W. P. Bremmers (02205-1600)

Penningmeester/Donateursadministratie: P. Brouwer.

Leden: P. A. v/d Steen, A. Meier-Kors, C. Beentjes, G. Groot.

Werkgroep historisch onderzoek:

P. A. v/d Steen, K. Druijven, H. Kramer, K. Droog.

Werkgroep foto/film: C. Beentjes.

Werkgroep archeologie: G. Groot, K. Druijven, M. van Raaij.

Archief: A. Meier-Kors

In de losse verkoop kost dit boekje f 15,-. Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot Piet van der Steen, Pagelaan I, tel. 02205-1209

Uit dit jaarboekje mag niets worden overgenomen zonder voorafgaande toestemming van de stichting "Oud Limmen".